

Paul Le Blanc: Marxism och organisation

[Föredrag från den amerikanska organisationen International Socialist Organizations skolningskonferens Socialism 2011, den 2-3 juli 2011. Texten finns publicerad på www.europe-solidaire.org. Översättning från engelska, Göran Källqvist.]

Det är alltid värt att studera frågan om marxism och organisation, ty om vi vill vara organiserade marxister som på ett effektivt sätt kämpar för socialismen så har vi ett ansvar att veta vad vi är – och en sådan kunskap fördjupas av ständiga studier. Det finns vetenskapliga skäl att gå igenom denna fråga, men för aktivister är huvudsyftet att förbättra vår förmåga att hjälpa till att förändra världen. Det finns tre grundläggande tankar att fundera på här: 1) socialismen och arbetarklassen måste komma samman om någondera av dem ska ha någon positiv framtid, 2) de av oss som tänker så måste arbeta hårt och effektivt – vilket innebär att vi måste vara med i en seriös organisation, och 3) socialistiska organisationer måste vara en demokratisk/disciplinerad kraft under arbetarnas verkliga strider – det är vägen till socialismen. I det följande ska jag utveckla detta.

När jag talar om marxismen så menar jag inte bara Karl Marx' idéer – jag syftar på en mycket rik politisk tradition som omfattar en imponerande lång rad personer och erfarenheter. Exempelvis kommer jag att hänvisa till Lenin, Luxemburg, Trotskij och andra som jag tycker på många sätt låg mycket nära Marx' perspektiv. Det hänger samman med insikten att vi inte får underkasta oss tidlösa dogmer, utan istället måste vägledas av en levande samling av tankar och erfarenheter. Denna samling är mångsidig och utvecklas genom att samverka med en föränderlig global verklighet, med variationer som påverkas av särskilda nationella och kulturella särdrag.

Den sorts värld vi vill ha är en socialistisk värld. Det sätt på vilket vi förstår världssocialismen har sin grund i hur Marx diskuterade den. Det innebär inte att regeringen tar hand om oss, eller att regeringen sköter ekonomin. Till skillnad från vad antisocialister av Tea Party-rörelsens sort föreställer sig så betyder det inte större regeringskontroll över våra liv. Socialism betyder att hela samhället äger ekonomin, att vi alla kontrollerar ekonomin på ett demokratiskt sätt och att våra ekonomiska tillgångar används för att tillfredsställa alla människors behov – och gör det möjligt att leva fullständiga och meningsfulla liv som kännetecknas av frihet, gemenskap och kreativt arbete. Om demokrati betyder ”folkstyre” (som det gör) så är socialism en ekonomisk demokrati.

Om det är vad socialism är vad är då en socialistisk organisation? Vad har en socialistisk organisation för syfte? Varför existerar till exempel en organisation som International Socialist Organization?

Missförstå det inte

Ett sätt att betrakta det är att tänka sig den som en klubb, som en organisation för personer som har ett speciellt intresse eller en hobby. Om man är intresserad av historia kan man gå med i en historiekлубb. Om man gillar frimärkssamling kan man gå med i en frimärksklubb. Om man har oerhört hög IQ kan man gå med i Mensa för att kunna umgås med verkligt smarta personer som en själv. Man skulle kunna se en socialistisk organisation som en sorts intressegrupp för de som gillar socialismen.

Om det är så ni tycker så hoppas jag att ni inte tar illa upp när jag säger att jag tycker att det är en idiotisk anledning att organisera en socialistisk grupp. Ty om man verkligen vill se socialismen förverkligad, då kommer man inte att kunna få det att hända i en sådan grupp.

En nyckel till svaret på denna fråga är att inse att Karl Marx och hans anhängare Friedrich Engels – som var politiskt aktiva i Tyskland, Frankrike, Belgien, Storbritannien och på andra ställen –

utvecklade sitt tänkande, som de kallade ”vetenskaplig socialism”, genom en seriös och ständig samverkan med arbetareaktivister.

Den vetenskapliga socialismen – som efter Marx' död kom att kallas ”marxism” – är en komplicerad och mångfasetterad samling tankar med ett flertal källor. Den hade sin grund i upplysningens tänkande och även den heroiska romantiken, hämtade från den tyska filosofin, det franska revolutionära tänkandet och den brittiska politiska ekonomin, och påverkades också avsevärt av den kapitalistiska industriella revolutionen och arbetarklassens uppkomst och av arbetarklassens kamp.

Den innefattar fem grundläggande komponenter. En av dessa är en dynamisk filosofisk inriktning eller metodologi som är dialektisk, materialistisk och humanistisk. En annan omfattar en teori om historien – som menar att den ekonomiska utvecklingen och klasskampen stakar ut vägen för historiens utveckling. En tredje komponent utgör en analys av kapitalismen – hur den är uppbyggd, hur den fungerar, hur den suger ut allt fler människor (arbetarklassen), hur den öppnar upp för nya möjligheter men också är otroligt irrationell och destruktiv när det kommer till mänskliga behov. En fjärde komponent i marxismen grundar sig på föreställningen att arbetarklassens majoritet har kraft att ersätta kapitalismen med socialismen, så marxismen tillhandahåller alltså ett grundläggande politiskt program för arbetarklassen. Och den femte komponenten – som vi redan har berört – består av drömmen om en socialistisk framtid.

Ett huvuddrag i marxismen är den centrala uppfattningen att socialismen måste smälta samman med arbetarklassen om någon av dem ska få en positiv framtid.

Så som Marx och Engels definierade arbetarklassen består den av de som tjänar sitt levebröd genom att sälja sin förmåga att arbeta (som utgörs av energi för kroppsarbete, intellektuellt arbete eller båda). Det är de vars arbete skapar de varor och tjänster som vi alla är beroende av. Den omfattar också familjemedlemmar och andra som är beroende av lönebeskeden till de som säljer sin förmåga att arbeta – och även arbetslösa och pensionerade arbetare. Det är den skapande majoritet vars arbete skapar och håller igång ekonomin som samhället är beroende av, de förutom vilka kapitalismen inte skulle fungera. Marxister betraktar dem som en kraft som kan ha intresse och styrka att utmana kapitalismen. Om arbetarna förenar sig har de styrkan att skapa en ny och bättre värld.

Detta utgör grunden för att definiera en socialistisk organisations syfte – men det finns fortfarande utrymme för att göra fel. Om vi bara ser oss själva som en större, bättre intressegrupp vars syfte är att dela våra kunskaper med arbetarna och värva dem till våra led så kan vi räkna med att få uppleva stora besvikelser.

En del av oss har haft erfarenheter av att ha varit del av en socialistisk grupp som talar ”utifrån” till en romantiserad abstraktion, den Hjälmmodiga arbetarklassen, som har uppmanat folk att lyssna på våra socialistiska tankar, köpa vår socialistiska litteratur, komma till våra socialistiska möten och förena sig med oss och tänka revolutionära tankar. Det kan vara ett sätt att dra till sig en handfull eftertänksamma personer. Det är i själva verket på grund av en sådan verksamhet som en del av oss kanske har blivit socialister och blivit medlemmar i en socialistisk organisation. Men en del av oss har också tillräckliga erfarenheter för att veta att det inte fungerar som ett sätt att mobilisera arbetarklassens majoritet i en ansträngning för att ersätta kapitalismen med socialismen.

Vissa antikapitalister har frestats att dra slutsatsen att det inte går att mobilisera en majoritet av arbetarklassen, och att vi – eftersom vi är så få – helt enkelt ska ta saken i egna händer och sätta oss själva i de ”revolutionära proletära massornas” ställe eftersom de envist vägrar att förkroppsligas. Om vi vidtar drastiska aktioner kanske vi kan skaka om och radikaliserar en arbetarmajoritet – eller så kan vi åtminstone bli de förtrycktas stridbara hämnare.

Få det rätt

Men Marx såg det inte på detta sätt. Han var övertygad om att bara arbetarklassen själv kunde befrias sig från kapitalistisk utsugning och förtryck. Bara arbetarklassen som klass har kraft att göra detta. Det råkar också vara fallet att verklig frihet – definierad som självbestämmande (ta kontroll över sitt eget liv) – bara kan uppnås av var och en av oss, och att verklig demokrati – definierad som folkstyre – bara kan komma till stånd när folk tar makten i sina egna händer. Marx tänkte sig att bara arbetarklassens kamp kunde flytta verkligheten i riktning mot sådan frihet och demokrati och utgöra socialismens grund.

Det är därför en avgörande del av marxismen, som förs fram i *Kommunistiska manifestet* och på andra ställen, omfattar ett politiskt program för arbetarklassen – det vill säga en skiss över vad som ska göras för att slå tillbaka det kapitalistiska förtrycket och uppnå en socialistisk framtid. Till stor del grundade Marx detta program på den sorts kamp han såg arbetaraktivister delta i.

Om man läser *Kommunistiska manifestet* noga, och även Marx' ”[Inauguraladress för Internationella Arbetarassociationen](#)” från 1864, så kommer man att återfinna klassiska framställningar av detta program för arbetarklassen. Programmet består av olika delar. En innefattar uppbygget av organisationer för arbetarklassen på deras arbetsplatser – de kallas fackföreningar – för att kämpa för och tvinga de kapitalistiska arbetsgivarna att betala högre löner, ordna bättre (hälsosammare, säkrare) arbetsförhållanden, gå med på kortare arbetsdag (10 timmar istället för 12, åtta istället för 10 och så vidare) och tillåta mer värdighet på jobbet. Utöver att bygga fackföreningar uppmanar *Manifestet* arbetarna att pressa på för reformer (vilket betyder att förbättra livet här och nu, innan revolutionen äger rum), som sociala rörelser för kortare arbetsdag, för att ge alla rösträtt, för kvinnors rättigheter, för att sätta stopp för barnarbete, för offentliga skolor, för att få slut på rasism, mot krig och så vidare, kunde kämpa för.

Utöver att bygga fackföreningar och sociala rörelser förespråkade Marx att det skulle skapas ett självständigt arbetarparti för att kämpa för reformer och slutligen erövra den politiska makten åt arbetarklassens majoritet. Marx och Engels kallade detta att ”vinna demokratins slag”, att upprätta arbetarklassens makt politiskt för att utvidga den ekonomiskt med en revolutionär övergång till socialismen. Det är programmet.

Det är viktigt att revolutionärer vet vad det är för tid. Det strategiska programmet kan inte genomföras i alla delar oavsett de specifika förhållandena. Arbetarklassen måste samla erfarenheter och sprida och fördjupa ett proletärt medvetande för att kunna bygga ett eget politiskt parti och kämpa för att gripa makten.

Socialdemokratin och kommunismens uppkomst

I och med industrikapitalismens utveckling i hela Europa i slutet av 1800-talet ökade kampviljan och solidariteten inom arbetarklassen, och ledde fram till proletära massrörelser och stora socialistiska arbetarpartier som var påverkade av Marx' tankar. Det mest framstående exemplet var det tyska socialdemokratiska partiet som drog till sig miljontals människor för den socialistiska saken. Dess aktivister gjorde ett beundransvärt arbete – som vi har mycket att lära av än idag – för att bygga en socialistisk massrörelse som omfattade inte bara ett stridsdugligt parlamentariskt parti utan också en mäktig fackföreningsrörelse, organisationer och kamp för kvinnans rättigheter, organisationer för unga socialister, en rikhaltig och väl läst partipress, och mångfasetterade kulturgrupper och aktiviteter (inklusive konst, litteratur, teatrar, musik, idrott, fotvandring, camping, med mera). Den kom att betraktas som en modell för socialister som påverkats av Marx, och inspirerade andra arbetar- och socialdemokratiska partier som uppstod i många länder under slutet av 1800- och början av 1900-talet.

Delvis på grund av att den växte med stormsteg började många tro att socialismens slutgiltiga seger

var oundviklig. Inom fackföreningarnas och den organisatoriska apparatens ledning fanns det element som – givet denna förmodat ”oundvikliga” seger – hävdade att man borde överge Marx' revolutionära inställning, och att den socialistiska rörelsen bara kunde stapla reformer på varandra för att på ett smärtfritt sätt och gradvis avskaffa kapitalismens negativa drag. Bland det tyska socialdemokratiska partiets framstående ledare fanns arbetarorganisatören August Bebel och den marxistiska teoretikern Karl Kautsky, som båda gjorde avgörande insatser under uppbygget av sitt parti och den internationella socialistiska rörelsen.

Båda vidhöll att Marx' revolutionära perspektiv inte var överspelade. Under åren innan sin död 1913 ansåg Bebel det tyvärr alltmer nödvändigt att anpassa sig till den tyska arbetarrörelsens reformistiska och byråkratiska delar, och 1910 gjorde Kautsky samma sak. Detta skulle förbereda de tyska socialisterna illa för krigsperioden, de politiska omvälvningarna, de revolutionära möjligheterna, den ekonomiska depressionen och de fascistiska angrepp som skulle dyka upp under de kommande decennierna.

Rosa Luxemburg blev en av de mest kampdugliga ledarna inom den tyska socialdemokratins och den internationella rörelsens revolutionära flygel. Hon var en av rörelsens mest lysande analytiker och teoretiker – och närmade sig marxismen på ett kreativt och kritiskt sinnat sätt för att göra den nya verkligheten och de kommande utmaningarna begripliga.

Luxemburg ifrågasatte skarpt den reformistiska vändningen bort från den revolutionära strategin – och hävdade bestämt att Marx hade rätt när han såg samspelet mellan reform och revolution som det bästa sättet att utveckla fler och fler arbetares medvetande och politiska erfarenheter, och att han också hade rätt när han ansåg att kapitalismens våldsamma destruktivitet bara gick att övervinna genom att mobilisera arbetarklassen revolutionärt.

Luxemburg uppmärksammade nya organisatoriska problem inom den socialistiska rörelsen. Hon var bekymrad över uppkomsten av en byråkratisk konservatism inom den tyska socialdemokratins organisatoriska apparat. Hennes kritiska diskussion om byråkratins verklighet inom arbetarrörelsen blev en viktig ny del av det marxistiska tänkandet. Luxemburg ansåg att denna byråkratiska konservatism bara kunde övervinnas med hjälp av ökad arbetardemokrati inom rörelsen och arbetarnas halvt spontana massaktioner som periodvis uppstod på grund av kapitalismens sätt att fungera. Hon vidhöll att kapitalismen inte skulle försvinna om inte arbetarklassen själv – organiserad och mobiliserad av kampdugliga revolutionära organisationer – medvetet och aktivt fick till stånd en övergång till socialismen.

En av de mest seriösa marxistiska teoretiker som tog itu med organisationsfrågan var Vladimir Iljitsj Lenin, ledare för det ryska socialdemokratiska partiets revolutionära flygel som var känd under namnet bolsjevikerna (”bolsjevik” betyder majoritetsanhängare). 1912 bröt de för att bilda sitt eget revolutionära parti, som inom kort kom att representera den ryska arbetarklassens majoritet. Lenins och hans kamraters exempel och idéer har under det senaste århundradet haft ett starkt inflytande på andra – inklusive den amerikanska International Socialist Organization.

Lenins organisationssyn angav att medlemmarna i ett revolutionärt parti (1) hade en grundläggande enighet med det revolutionära marxistiska programmet, (2) betalade medlemsavgift för att hjälpa till att stöda organisationens aktiviteter och (3) arbetade tillsammans med andra kamrater som en del av en organisation – och genomförde de aktiviteter som partiet gemensamt hade beslutat. Det innefattade att sprida de socialistiska idéerna hos allt fler arbetare, liksom att vara indragen i sociala strider, politiska strider, facklig aktivitet och så vidare. Han hävdade bestämt att partiet måste vara både demokratiskt och sammanhållet, på ett effektivt sätt kombinera lokala initiativ och nationell samordning.

Ända från sina första dagar inom den socialistiska rörelsen betonade Lenin att man måste ta både den marxistiska teorin och aktivismen och organisationen på ett seriöst sätt – och krävde diskus-

sionsfrihet och enhet i handling. Tillsammans med andra delade Lenin en tro på något som kallades demokratisk centralism, även om han var mer konsekvent än många andra. Han var för en fri och kritiskt sinnad diskussion innan besluten var tagna – men när det väl var gjort skulle de tillämpas av organisationen i sin helhet. Besluten skulle tas demokratiskt, men en innebörd hos demokratin är att sådana beslut inte får hindras av de som inte är överens om dem. Han ansåg att organisationens ledning skulle väljas och vara ansvarig inför medlemmarna, men då skulle dess auktoritet också respekteras av medlemmarna. Han var för ett betydande lokalt självbestämmande, men också en avsevärd grad av nationell samordning. Vid lämpliga tillfällen borde organisationens beslut utvärderas kritiskt, men hela organisationen skulle vara indragen i den processen. Det kunde ge en sund bas för framtida beslut och aktiviteter.

Den organisatoriska process som Lenin var för belyser att hans syn på det revolutionära partiet hade en dynamisk kvalitet. Organisationens högsta beslutande organ är det nationella partikonventet (eller partikongressen) som hålls med regelbundna och korta intervall och består av demokratiskt valda delegater från organisationens alla lokalavdelningar. Innan kongressen äger rum ska det föras fullständiga diskussioner och debatter inom organisationens alla grenar kring de frågor som ska beslutas vid kongressen. Kongressen ska välja en nationell ledning – en nationell kommitté och en mer kompakt politisk kommitté – som ska övervaka organisationens aktiviteter (och hjälpa till att säkerställa att besluten genomförs) mellan de nationella kongresserna.

Syftet med allt detta var givetvis att få en sammanhållen organisation som på ett alltmer effektivt sätt kunde nå ut till allt fler av Rysslands arbetande och förtryckta majoritet. Bolsjevikernas ansträngningar nådde sin höjdpunkt i en revolutionär allians mellan Rysslands arbetare och bönder. I egenskap av marxistisk organisation gav bolsjevikpartiet speciell uppmärksamhet åt att utbilda och mobilisera arbetarklassen mot både den absolutistiska monarkin som företrädde av tsarismen och mot kapitalismen. Bland de som bolsjevikpartiet riktade sig till fanns arbetarklassens mest förtryckta skikt – de kvinnliga arbetarna – som därmed kom att spela en avgörande roll under 1917 års revolution.

Kriget, det tsaristiska tyranniet och de kapitalistiska orimligheterna ledde till kris och ett revolutionärt massuppror. Det organiserades på marken av arbetaraktivister som sedan flera år hade skolats och utbildats inom den ryska socialistiska rörelsen. Lenin och hans kamrater (speciellt Leo Trotskij) samlade en majoritet av arbetarna och bönderna för att genomföra den segerrika revolutionen 1917. De hoppades kunna skapa en arbetardemokrati (i förbund med bönderna) som skulle gå framåt till socialismen – även om de bestämt hävdade att en verklig socialism bara gick att skapa i världsskala. Det fick en enorm genomslagskraft över hela världen. Lenin, Trotskij och andra – som tog sig namnet ”kommunister” för att särskilja sig från den socialistiska rörelsens icke revolutionära delar – hjälpte till att skapa ett världsomspännande nätverk – den Kommunistiska internationalen – som grundade sig på det revolutionära program och de organisatoriska principer som hade sporrat dem.

Lenin och hans själsfränder

Tvärtemot vanliga missuppfattningar var Lenins organisatoriska uppfattning inte unik för honom. I själva verket hade till och med Karl Kautsky – som till sist grundligt komprometterade sina egna marxistiska övertygelser – under tidigare år på ett värtaligt sätt uttryckt revolutionära politiska och organisatoriska perspektiv. Personer som Rosa Luxemburg, Leo Trotskij, Antonio Gramsci (en lysande grundare och ledare för det italienska kommunistpartiet på 1920-talet) och andra – som påverkats av Marx' revolutionära inriktning – delade den organisatoriska inriktning som vi diskuterar här.

Några korta citat från Luxemburg, Trotskij och Gramsci kan läggas fram som en sammanfattning av något som ofta beskrivs som rent ”leninistiska” organisatoriska perspektiv. Trotskij och Gramsci blev förstås till sist uttryckliga anhängare till ”leninismen”, men Luxemburg har aldrig anklagats för

det. I sin broschyr *Masstrejck, parti och fackföreningar* beskrev hon det socialistiska partiet som ”proletariatets mest upplysta och klassmedvetna förtrupp”, som samverkar med ”den spontana folkrörelsen” för att ”föregripa utvecklingen, försöka påskynda den”,¹ och hon krävde en ”socialdemokratisk centralism” för att göra dessa ansträngningar effektiva – och kallade det ”de avancerade proletära sektorernas 'självcentralism'.” Det var i denna anda som Lenin slog fast att ”[a]rbetarklassen är instinktivt och spontant socialdemokratiskt sinnad, och socialdemokratins mer än tioåriga arbete har redan i hög grad bidragit till att förvandla denna spontanitet till medvetenhet.”²

När Trotskij tog itu med samma begrepp skrev han: ”I det revolutionära avantgardet, organiserat i ett parti, kristalliseras massornas strävan att uppnå sin frihet”³ och tillade att ”revolutionär skolning kräver en regim av intern demokrati. Revolutionär disciplin har inget med blind lydnad att göra”, ty ”[v]iljan att kämpa... måste vid varje tillfälle självständigt förnyas och härdas.”⁴

På liknande sätt hävdade Gramsci bestämt att det krävdes ett revolutionärt parti ”för att skapa ett intellektuellt-moraliskt block som politiskt kan möjliggöra massornas och inte bara små intellektuella gruppers intellektuella utveckling.” Han varnade för att den revolutionära organisationen inte fick förfalla till att ”förbise, eller ännu värre förakta, så kallade 'spontana' exempel” på massaktioner bland arbetarna och de förtryckta, och betonade – precis som Luxemburg, Lenin och Trotskij – samspelen ”mellan 'spontanitet' och 'medveten ledning’” och en ”demokratisk centralism, som så att säga är en 'centralism' i rörelse – en organisationens ständiga anpassning till den verkliga rörelsen.”⁵

Sammantaget innebär dessa revolutionärers inställning att: en revolutionär socialistisk organisation ska vara en organiserad kraft som är både demokratisk och sammanhållen, kritiskt sinnad och disciplinerad, och aktiv i alla möjliga proletära strider – för att göra dem effektiva – samtidigt som den hjälper till att sprida de socialistiska idéerna. Socialistiska organisationer kan hjälpa till att sprida dessa idéer och även grundläggande organisatoriska färdigheter, men de måste också kunna lära sig från de arbetaraktivister som inte är med (eller ännu inte är med) i den socialistiska organisationen, på samma gång som den närmar sig dessa aktivister – som utgör arbetarklassens förtrupp – och alltmer drar in dem i den organiserade socialistiska rörelsen. Om en sådan rörelse lyckas sprida ett allt större socialistiskt medvetande och allt fler politiska organisatoriska färdigheter, då kan den anta massproportioner, bli en mäktig subkultur i samhället, ett moraliskt-intellektuellt block som kan få till stånd en grundläggande maktförändring som kan resultera i en övergång till socialismen.

Dessa organisatoriska uppfattningar fick sitt uttryck i Kommunistiska internationalens perspektiv (som grundades 1919). De besjälade den tidiga kommunistiska rörelsen innan dess huvudfära oåterkalleligt besudlades av den despotism som Josef Stalin företrädde. Detta diktatoriska förfall av den kommunistiska rörelsen hänger ihop med det faktum att en avgörande utveckling som Lenin, Trotskij och de andra bolsjevikerna förväntade sig stoppades upp – ett problem som till slut skulle få deras revolutionärt demokratiska socialism att spåra ur. Ryssland var ett enormt stort men ekonomiskt efterblivet, utfattigt land. Tillsammans med Marx tänkte sig bolsjevikerna att socialismen bara kunde uppnås i mer utvecklade ekonomier som hade tillräckliga tillgångar för att ge alla ett anständigt liv. De trodde också – precis som Marx – att den globala kapitalismen bara kunde ersättas i världsskala, och att de ekonomiskt mer utvecklade socialistiska länderna skulle samarbeta med ekonomiskt mindre utvecklade regioner (såsom Ryssland) för att utveckla en världsomspännande socialistisk ekonomi som gynnade alla. De trodde att den ryska revolutionen – inom ett årtionde eller så – skulle hjälpa till att inspirera socialistiska revolutioner i allt fler länder, speciellt med

1 Luxemburg, *Masstrejck, parti och fackföreningar*, på marxistarkiv.se, s 28.

2 Lenin, *Om partiets reorganisering* (1905), på marxistarkiv.se, s 3.

3 Trotskij, *Stalinism och Bolsjevism*, på marxistarkiv.se, s 7.

4 Trotskij, *Ryska revolutionens historia del 3*, på marxistarkiv.se, s 89.

5 De citat som inte återfunnits på svenska har översatts från engelska, Paul Le Blanc, *From Marx to Gramsci*, Amherst, New York: Humanity Books, 1996, s 58-60.

tanke på kapitalismens oerhört destruktiva karaktär.

Stalinism kontra revolutionär marxism

Det är sant att kapitalismen var oerhört destruktiv – den hade orsakat ett ödeläggande imperialistiskt världskrig, den frambringade mordiska fascistiska och nazistiska rörelser, den skulle snart ge upphov till den stora depressionen, och skulle därefter leda fram till ett ännu mer fruktansvärt Andra världskrig. Men arbetarrörelserna i andra länder hade inte utvecklat organisationer som var tillräckligt politiska starka för att få till stånd socialistiska revolutioner. Det blev revolutionära uppror men de besegrades.

I Tyskland var det mycket nära att arbetarklassen kom till makten, men vid den tidpunkten dominerades det tyska socialdemokratiska partiet av reformister som hindrade störtandet av kapitalismen, och – efter att ha blivit garanterade regeringsposter av maktavarna – samarbetade de med Tysklands övre klasser för att avleda det revolutionära upprорот i icke revolutionära kanaler. I efterdyningarna till denna nästan-revolution genomförde högerkrafter i Tyskland en brutal kampanj för att mörda revolutionära arbetare och deras ledare – som Rosa Luxemburg. Sådana nederlag innebar att det revolutionära Ryssland isolerades i en fientlig kapitalistisk värld, och ledde snabbt till en försvagning, nedgång och ett diktatoriskt förfall av kommunismen. En del av de ledande kommunisterna i Ryssland beslutade sig för att bygga sin egen makt, sin egen kontroll av statens och partiets organisatoriska apparat. Denna apparat avskilde sig alltmer från det arbetande folket och är det vi kallar byråkrati. De som behärskade byråkratin ville bygga upp sin egen makt för att modernisera Ryssland samtidigt som de också behöll allt fler materiella privilegier för sig själva (modernisering plus själviskhet). Inte alla kommunister var benägna att gå i denna riktning – Lenin var till exempel inte alls för en sådan utveckling, men efter hans död 1924 hjälpte Josef Stalin till att inleda en maktkamp som ledde till denna avgörande förändring.

Stalin och hans anhängare använde ett revolutionärt språk men lämnade de gamla revolutionära förpliktelseerna bakom sig. De förvandlade det kommunistiska partiet till en helt annan sorts organisation – som varken var demokratisk eller revolutionär – för att uppnå sina syften (modernisering plus byråkratisk själviskhet), till stor del på bekostnad av den stora massan arbetare och bönder. Många människor över hela världen kom att betrakta Lenins organisatoriska inställning som oerhört odemokratisk, och marxismen som ytterst stelbent och dogmatisk, eftersom detta kom att känneteckna kommunismen som den utvecklades under Stalin. Men Stalins så kallade marxism-leninism var inte revolutionär, inte marxistisk och inte leninistisk, trots att den påstod sig vara det. Den var ämnad att gynna den byråkratiska diktaturens intressen.

Något stalinismen absolut inte gjorde var att försvara de principer om arbetardemokrati som hade besjälat den ryska revolutionen 1917, och inte heller hjälpte den till att utveckla de revolutionära principer som hade givit liv åt den tidiga kommunistiska rörelsen. Det fanns ryska kommunister som försvarade de ursprungliga demokratiska och revolutionära principerna – och de kämpade ofta heroiskt men besegrades, och de flesta av dem tvingades till sist ge sina liv för det de trodde på.

Dessa oförstörda politiska och organisatoriska perspektiv har väglett de som försökt vara de revolutionärt marxistiska metoderna och målen trogna. Det var i synnerhet fallet bland många av de som samlades runt Trotskijs fana när han gick mot den stalinistiska förvanskningen av den kommunistiska rörelsen. Det faktum att den kommunistiska rörelsens huvudfärd över hela världen hamnade under stalinismens herravälde försvagade avsevärt arbetarrörelsens vänster. Men om och om igen har kapitalismens natur fått de gamla revolutionära perspektiven – inklusive Lenins bolsjevikiska inriktning – att förbli giltiga. Det är därför den revolutionära marxismen flammade upp och fick ett inflytande under 1930-talets betydelsefulla klasstrider. Även om kapitalismen fortsatte att förändras avsevärt så förblev den också på viktiga sätt densamma och gav under de efterföljande decennierna upphov till strider. Den revolutionärt marxistiska åskådningen fortsatte att genljuda under 1960-

talets revolter. Kampen för mänskliga rättigheter påverkades av dessa perspektiv under hela 1900-talet. Den amerikanska International Socialist Organization representerar en fortsättning av dessa perspektiv.

Att bygga en revolutionär organisation

De problem som kapitalismen skapar för arbetarklassens olika delar, och för arbetarklassen i sin helhet, fortsätter att orsaka missnöje och kamp även i vår tid – även om det finns ett skriande behov för denna kamp att bli mer effektiv. En sådan effektivitet uppstår inte automatiskt eller oundvikligt. Tros att en majoritet av arbetarklassen – som är folkets stora majoritet i USA – är mot dagens imperialistiska krig och ockupationer så ser vi hur den våldsamma utrikespolitiken fortsätter, en politik som gynnar de rikas intressen på vår bekostnad och på bekostnad av folken i andra länder. I den mån det sker betydelsefulla mobiliseringar mot denna politik så påverkas de kraftfullt av socialistiska organisationer.

Det enda sätt på vilket sådan kamp kan organiseras och föras framåt är om folk arbetar hårt för att organisera och utveckla den. I betydande grad har de som organiserar denna kamp – inklusive en del av dagens hårdaste strider för ekonomisk rättvisa – påverkats av revolutionära och socialistiska perspektiv, och de har lärt sig organisatoriska färdigheter från erfarna socialistiska aktivister. Men hittills har det inte räckt. Allt fler arbetare måste dras in i tuffa, demokratiska fackföreningar och sociala rörelser som inte är rädda för att kämpa hårt för det de tror på.

Om Marx hade rätt (och vi tror att han hade det) så finns det också ett behov av att få till stånd ett socialistiskt medvetande i masskala. Socialismen och arbetarklassens kamp kan inte förbli åtskilda om någon av dem ska bli segerrik. Eftersom sådana saker inte sker automatiskt eller oundvikligt så är det viktigt att allt fler av oss – som på det hela taget råkar vara en del av vår enorma, mångfasetterade arbetarklass – arbetar mycket hårt för att hjälpa till att åstadkomma dem. Det är lättare att arbeta effektivt om allt fler av oss arbetar tillsammans på ett demokratiskt och sammanhållet sätt. Det betyder att vara en del av en socialistisk organisation som vägleds av de revolutionärt marxistiska traditioner som berörts i detta föredrag.

I linje med dessa organisatoriska traditioner finns två sorters tillväxt – som kan kallas att rikta sig utåt och rikta sig inåt. Marxistiska organisationer måste rikta sig utåt för att sprida socialistiska idéer och analyser som är grundläggande för det socialistiska medvetandet, för att delta i arbetarklassens kamp – via fackföreningar, samhällsgrupper och sociala rörelser, och dra in allt mer folk i aktiviteter och till ett socialistiskt medvetande. På samma gång måste de rikta sig inåt, sträcka sig inåt, bygga upp sin organisation genom att rekrytera nya medlemmar och genom att lära sig, lära sig av andra i och utanför organisationen, och också tillgodogöra sig allt fler erfarenheter – vilket alltihop ökar deras förmåga att nå ut. Deras medlemmar måste utveckla sin förståelse av arbetarklassens historia och den socialistiska teorin och dagens verklighet, och medlemmarna måste utveckla sina egna politiska erfarenheter och organisatoriska färdigheter – erfarenheter och färdigheter både för ansträngningar utåt och ”intern” aktivitet. Den socialistiska organisationen får inte befinna sig utanför arbetarklassen utan måste istället vara organisatoriskt knuten till den, till stor del genom att hjälpa till att bygga reformistiska strider, sociala rörelser och fackföreningar. Dessa växelverkar med varandra, med den socialistiska organisationen och arbetarklassen i sin helhet. Denna växelverkan hjälper till att omvandla vart och ett av de växelverkande elementen.

Den socialistiska organisationen för in en värdefull blandning av socialistisk teori, politisk analys, aktivistiska erfarenheter och organisatorisk förmåga i arbetarklassens större strider och rörelser. Men alla dessa utvecklas ytterligare och förhöjs av den socialistiska organisationens engagemang i klasskampens olika delar. Organisationen förnyas, utvidgas och får själv ny livskraft. Fackföreningarna och de sociala rörelserna stärks och deras perspektiv fördjupas av det socialisterna tillför. Åtminstone i detta schema är en radikaliserings väg inom arbetarklassen i sin helhet, och den gör

det möjligt för arbetarklassen att spela en kraftfull roll i dagens ekonomiska, sociala och politiska situation och förändra historiens riktning.

Om vi gör vårt arbete rätt kan ett fördjupat klassmedvetande frambringa ett proletärt massparti som besjålas av ett socialistiskt medvetande, och kan föra arbetarklassens majoritet till makten och öppna vägen för en socialistisk rekonstruktion av samhället.

Detta är hur marxister hoppas kunna bygga en arbetarnas masstyrka som kan skänka socialismen till världen. Men det är ett jättejobb och eftersom det handlar om otroligt viktiga saker så har vi inte råd att avsluta diskussionen här. Det kommer att vara avgörande för oss att lära oss av våra erfarenheter för att försöka tillämpa de marxistiska organisatoriska perspektiven på verkligheten runt oss.